

قیام ۲۹ بهمن تبریز

رحیم شاکخت

انتشارات ایران شناخت

تبریز - ۱۳۹۲

سرشناسه	: نیکبخت، رحیم، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: قیام ۲۹ بهمن تبریز/ رحیم نیکبخت
مشخصات نشر	: تبریز: ایران شناخت، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۸ ص.: مصور (رنگی).
شابک	: ۸۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰۰-۹۲۳۳۶-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: قیام بیست و نهم بهمن ۱۳۵۶
موضوع	: تبریز -- جنبش‌ها و قیام‌ها
موضوع	: ایران -- تاریخ: پهلوی، ۱۳۰۴ - ۱۳۲۰ -- جنبش‌ها و قیام‌ها
رده بندی کنگره	: DSR ۱۵۶ / ۲ ن ۱۳۹۲
رده بندی دیویی	: ۸۳۰۴۵/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۳۹۲۲۰۴

انتشارات ایران شناخت - موسسه تاریخ و فرهنگ دیار کهن

نام کتاب: قیام ۲۹ بهمن تبریز

ویراستار: مهدی سعادت

ناشر: انتشارات ایران شناخت

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۲

تیراژ: ۵۰۰

محل نشر: تبریز

چاپ و صحافی امید

قیمت: ۸۰۰۰

مرکز پخش و فروش:

تبریز - خیابان گلگشت - کوی نهال - پلاک ۳۳

تلفن: ۳۳۷۴۱۶۰ - ۳۳۶۶۶۱۳

پیشگفتار ۹

فصل اول : پژوهش‌ها

قیام شور انگیز ۲۹ بهمن مردم تبریز ۱۴

درآمد ۱۴

نگاهی به وضعیت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی ۱۶

فضای باز سیاسی و شهادت آقامصطفی خمینی ۱۸

مقاله «ایران و استعمار سرخ و سیاه» و پی‌آمدهای آن ۲۰

تبریز آماده‌ی قیام می‌شود ۲۷

نهضت حسینی ۳۰

آغاز قیام، نقطه آغاز قیام، چگونگی قیام ۳۳

ارزیابی قیام و نظم انقلابی آن ۴۲

عوامل گسترش قیام، انگیزه و جوانب آن ۴۶

سرکوبی قیام ۵۱

واکنش رژیم و وابستگان آن در مورد قیام ۲۹ بهمن تبریز ۵۵

امام خمینی (ره) و قیام تبریز ۵۹

بازتاب قیام ۶۱

بازتاب قیام مردم قم، تبریز و یزد در تفاسیر رادیو بی. بی. سی ۶۴

نتایج قیام ۶۷

سیری در قیام ۲۹ بهمن تبریز ۷۱

فضای باز سیاسی و شهادت آیت‌الله حاج مصطفی خمینی ۷۲

تبریز در آستانه‌ی قیام ۱۹ دی قم ۷۴

تبریز حماسه می‌آفریند ۷۶

سندی مهم از قیام اسلامی ۲۹ بهمن مردم تبریز ۸۶

هفت‌سین شهیدان تبریز در یزد ۹۳

چهارم شهدای تبریز ۹۳

در یزد ۹۵

هدایت آیت‌الله صدوقی ۹۵

در چهارم ۱۰۲

در اهواز ۱۰۲

فصل دوم: یادمان‌ها

شهادت حاج آقا مصطفی، درآمد قیام ۲۹ بهمن تبریز ۱۰۶

مراسم بزرگداشت حاج آقا مصطفی در تبریز ۱۰۷

یادمانده‌هایی از محمدباقر رنجبر آذر فام معلم قرآن و دانشجوی شهید ۱۱۰

اشاره ۱۱۰

پدر و مادر شهید ۱۱۰

معلم قرآن ۱۱۱

شرکت در قیام ۲۹ بهمن ۱۱۲

بعد از ظهر ۲۹ بهمن ۱۱۳

شب شهادت ۱۱۴

شرکت در تظاهرات‌های دانشگاه ۱۱۵

این آقا را می‌شناسی؟ ۱۱۶

شهید در جمع شاگردانش ۱۱۷

شهادت حاج آقا مصطفی خمینی ۱۱۷

مراسم دفن و تشییع ۱۱۸

اسناد و تصاویر ۱۱۹

منابع ۱۳۵

پیشگفتار

الحمد لله رب العالمين و الصلوة و السلام على محمد و آل محمد (ص)

آذربایجان در تاریخ و فرهنگ و به عبارت بهتر در هویت ایرانی جایگاه مهمی دارد. در تحولات تاریخ ایران اگر سه نقطه عطف مهم را که عبارتند از: ورود اسلام، رسمیت تشیع و انقلاب اسلامی در نظر بگیریم، آذربایجان در هر سه برهه نقش برجسته و قابل توجه دارد. پس از ورود اسلام به ایران اندک اندک آذربایجان توانست جایگاه تاریخی مذهبی و استراتژیک دوران قبل از اسلام خود را بازابد و پس از نه قرن تعلق خاطر و تکیا و ارادت مردم مسلمان ایران به اهل بیت پیامبر (ص)، آذربایجان نقش سرنوشت سازی در شکل دهی به هویت ملی ایفا کرد و با رسمیت تشیع توسط شاه اسماعیل صفوی، فرزند خلف شیخ صفی در مسجد جامع تبریز دوران جدید هویت ایرانی در امتزاج با خاندان ختمی مرتبت آغاز گردید.

آذربایجان همچنان که در شکل گیری هویت ملی (اسلامی- ایرانی) نقش مهمی داشته در حفظ و نگهداری آن هم پیشگام بوده است. در تاریخ معاصر و به ویژه انقلاب اسلامی هم این همگامی و پیوستگی ملی را به خوبی می توان دید. نهضت های اسلامی عدالتخواهی مشروطه، قیام علیه سلطنت رضاشاه، قیام علیه سلطه عوامل استالین در آذربایجان، حمایت و پشتیبانی از نهضت ملی نفت، گواهان روشنی از عرق مذهبی و پیوند ناگسستنی مردم این سامان با آموزه های مذهبی و علمای دینی

است.

با شروع نهضت اسلامی به رهبری حضرت امام (ره) در سال ۱۳۴۱ حکومت ضد اسلامی پهلوی آذربایجان نیز چون سایر نواحی ایران به هدایت علمای مبارز خود، به حمایت از نهضت اسلامی امام خمینی برخاست. آیت‌الله شهید سید محمدعلی قاضی طباطبایی، از شاگردان و ارادتمندان قدیمی حضرت امام، پرچمدار نهضت در آذربایجان بود. همو بود که فرامین و دستورات رهبر کبیر انقلاب را به عبارت وی «سیدنا المجاهد» را در آذربایجان اجرا و هدایت می‌کرد. در تاریخ انقلاب اسلامی پس از آنکه محمدرضا پهلوی از تجلیل گسترده مردم مسلمان ایران از حضرت امام در پی شهادت حاج آقا مصطفی خمینی به خشم آمده بود، دستور اهانت سریع به ساحت مرجعیت مجاهد شیعه را صادر کرد، شاگردان امام جعفر صادق (ع) اولین اعتراضات خود را در شهر خون و قیام برپا کردند و با تقدیم شهادایی به دفاع از حریم حضرت امام برخاستند. در چهلّم شهادای قیام ۱۹ دی ۱۳۵۶ قم به رهبری آیت‌الله قاضی طباطبایی جوانان مجاهد تبریز حماسه‌ای شورانگیز آفریدند که با قیام خود پیام خونین کفنان قم را به سراسر ایران و جهانیان رساندند. قیام ایشان چنان شورانگیز و پر حماسه بود که حضرت امام در پیامی به تحسین بزرگداشت این حماسه نشست:

«سلام بر اهالی شجاع و متدین آذربایجان عزیز، درود بر مردان

برومند و جوانان غیرتمند تبریز... زنده باشند مردم مجاهد عزیز تبریز

که با نهضت عظیم خود...»

نگارنده به مناسبت های مختلف پیرامون این واقعه مقالاتی نگاشته است از آنجایی که هریک از مقالات گوشه هایی از تاریخ انقلاب اسلامی در آذربایجان و پیوند آن با حضرت امام (ره) و انقلاب اسلامی را که نشانه های قدرتمند اتحاد و همبستگی ملی مردم مسلمان ایران است را روشن می کند در این مجموعه گرد آوری و انتشار می یابد، بدان امید که این گامهای کوچک راه را برای پژوهشهای بیشتر هموار سازد.

رحیم نیکبخت

عضو هیأت علمی دانشگاه تبریز

Mirkohy.nikbakht@gmail.com

۲۹ بهمن ۱۳۹۲